

України № 67-р від 17.01.2018. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/67-2018-%D1%80> (дата звернення 27.10.2020).

6. Україна 2030E – країна з розвинутою цифровою економікою. URL: <https://strategy.uifuture.org/kraina-z-rozvinutoyu-cifrovoyu-ekonomikoyu.html> (дата звернення: 26.10.2020)

7. Цифрова аджента в Україні – 2020. URL: <https://ucci.org.ua/uploads/files/58e78ee3c3922.pdf>. (дата звернення: 26.10.2020)

8. Цифровізація бізнесу: як Україні встигнути за світовими трендами. URL: <https://www.epravda.com.ua/columns/2018/12/26/643874/> (дата звернення 27.10.2020).

ОПОДАТКУВАННЯ АГРОПРОМИСЛОВИХ ПІДПРИЄМСТВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Артем'єва О. О., канд. екон. наук, доцент, Денисовець Н. О., студентка, кафедри бухгалтерського обліку, Заклад вищої освіти Міністерства Фінансів України «Державний податковий університет», м. Ірпінь, Україна

Загальний стан розвитку агропромислового комплексу України пов'язаний з постійними змінами облікового та податкового законодавств, які були здійснені відповідно до загальної стратегії євроінтеграції. Ефективне функціонування сільськогосподарських підприємств забезпечується не лише самими підприємствами, а й державною підтримкою даної сфери, зокрема через надання різного виду податкових пільг. Прибутковість та безперервність діяльності агропромисловості напряду пов'язана з стабільністю та доцільністю податкового законодавства, яке забезпечуватиме оптимальне податкове навантаження. Згідно з цим керівники підприємств будуть приймати відповідні рішення стосовно формування облікової бази основних показників діяльності.

Загальні умови діяльності агровиробників супроводжуються постійною невизначеністю їхнього становища через зміни у зовнішньому середовищі та непередбачуваним об'єктом діяльності, що робить таку діяльність ризиковою і менш конкурентоспроможною.

Для економіки України аграрний сектор є важливою галуззю. В першу чергу, основу експорту України становить сировинна продукція і продукція сільського господарства. Згідно даних Державної служби статистики України в структурі експорту за перше півріччя 2020 року 16% займали продукти рослинного походження; 11,2% жири та олії тваринного або рослинного походження [1].

Законодавством України передбачено можливість вибору сільськогосподарським підприємством однієї з двох систем оподаткування: загальна або спрощена. Загальна система передбачає умови як і для звичайних підприємств, а саме основою є податок на прибуток (18%).

Спрощена система передбачає сплату єдиного податку четвертої групи. Єдиний податок замінює податок на прибуток, плату за майно та рентної плати за спеціальне використання води. Розмір ставок податку з одного гектара сільськогосподарських угідь та/або земель водного фонду залежить від

категорії (типу) земель, їх розташування та становить (у відсотках бази оподаткування):

- для ріллі, сіножатей і пасовищ (крім ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, а також сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту) – 0,95 %;

- для ріллі, сіножатей і пасовищ, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,57 %;

- для багаторічних насаджень (крім багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях) – 0,57 %;

- для багаторічних насаджень, розташованих у гірських зонах та на поліських територіях, – 0,19 %;

- для земель водного фонду – 2,43 %;

- для сільськогосподарських угідь, що перебувають в умовах закритого ґрунту, – 6,33 % (п.п. 293.9.6 п. 293.9 ст. 293 ПКУ) [2, с. 8–9].

Сплата податку на додану вартість (ПДВ), ПДФО, ЄСВ та військового збору є однаковою в обох системах. Переважна більшість суб'єктів господарювання працює на спрощеній системі оподаткування. Основною причиною цього є менше податкове навантаження на підприємство.

Одним із основних податків для сільськогосподарського підприємства є ПДВ. Платниками цього податку повинні зареєструватись всі юридичні особи та підприємці з доходом за останніх 12 місяців понад 1 млн. грн. Звернувши увагу на обсяги діяльності сільськогосподарських підприємств, можна зробити висновок, що майже всі вони є платниками цього податку.

До 1 січня 2016 року механізм сплати ПДВ для сільськогосподарського підприємства передбачав, що всі суми нарахованого ПДВ не сплачувалися, а залишалися у власності підприємства для розвитку власної діяльності. На 2016-й рік для них введено в дію перехідні положення з використанням спецрахунку.

З 1 січня 2017 року сільськогосподарські підприємства-платники ПДВ повністю сплачують ПДВ. Результатом стало суттєве збільшення податкового навантаження, що спричинило зменшення кількості коштів в обігу сільськогосподарських підприємств, створило додаткові витрати і знизило загальний рівень рентабельності. Також можна говорити і про «тінізацію» частини аграрного сектору.

Загалом це суттєво знизило вплив агропромислового комплексу на загальну економіку країни. Частка валової доданої вартості (ВДВ) сільського господарства у загальних її обсягах останніми роками зменшується. Згідно даних табл. 1, частка ВДВ агропромислового комплексу до 2016 року стабільно зростала. З 2016 року даний показник стабільно зменшується. Є всі підстави вважати, що причиною цього є збільшення податкового навантаження.

Хоча, за останні два роки уряд здійснив реформи, які дещо покращили становище аграріїв. Так в 2019 році було введено заміну обов'язкового ліцензування пального для аграріїв на складах декларуванням і спрощена його загальна процедура. Такі суб'єкти господарювання у заяві зазначають про

використання пального для потреб власного споживання чи переробки, загальну місткість резервуарів, що використовуються для зберігання пального, та їх фактичне місцезнаходження, а також фактичне місцезнаходження ємностей, що використовуються для зберігання пального [4].

Таблиця 1 – Валова додана вартість агропромислового комплексу у % до загального підсумку*

Роки	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019
Валова додана вартість	9	9,9	11,7	14,2	13,8	12,1	12	10,5

*Джерело: складено автором на основі [3].

У 2020 році було відмінено правки про скасування відшкодування ПДВ за експорт сої та ріпаку шляхом видалення відповідного пункту з Податкового кодексу України. Тепер усі сільськогосподарські експортери отримують бюджетне відшкодування ПДВ. Проте реформування ставок ПДВ шляхом їх зниження або диференціації для аграріїв не передбачається.

Ліквідація пільгової системи для сільськогосподарських підприємств в дечому урівнює їх з підприємствами з інших сфер, що є відображенням європейського напрямлення розвитку країни.

Відповідно до «Директиви Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість» для запобігання виникненню структурної невірноваженості у Співтоваристві та викривленню конкуренції в деяких царинах діяльності, внаслідок застосування Державами-членами різних стандартних ставок ПДВ, встановлюється мінімальна стандартна ставка в розмірі 15% з можливістю перегляду [5]. Даний пункт призначений для забезпечення для структурної рівності як між країнами-членами так і між галузями господарств всередині країн-членів.

Також ця ж сама Директива зазначає, що будь-яка діяльність виробників, торгівців або осіб, що постачають послуги, включаючи гірничу та сільськогосподарську діяльність, а також професійну діяльність, вважається «підприємницькою діяльністю» [5]. Отже, сільськогосподарські підприємства вважаються звичайними підприємствами і повинні мати рівні умови діяльності з іншими.

Держави-члени ЄС можуть застосовувати знижені ставки ПДВ, але не нижче 5%. Для цього встановлені певні винятки, які дозволяють застосувати знижені ставки. Також в Директиві зазначений перелік країн і продуктів, на які застосовано знижені ставки ПДВ.

Країнами, що використовують знижені ставки при оподаткуванні ПДВ сільськогосподарської діяльності та її продукції, є Польща (передбачено дві пільгових ставки 5% і 8% в залежності від виду продукції чи послуг), Угорщина (18% – на молоко і молочну продукцію, кукурудзу, борошно, 5% – свине м'ясо, а з 2017 року до цього списку додані пташине м'ясо, яйця і молоко, що, на думку влади, призведе до росту споживання та зменшення тіньового сектору економіки Угорщини), Румунія (9% на продовольчі товари) [6, с. 175].

Проте дані положення стосуються лише ставок ПДВ. У Європейському Союзі 40% держбюджету (цього року це 58,8 млрд євро) спрямовується на підтримку малих агропідприємств. У перерахунку на 1 га європейський фермер щороку отримує 254 євро державної підтримки. ЄС надає підтримку своїм аграріям більше із соціальних міркувань, ніж економічних. В Україні з метою підтримки малих агропідприємств спрямовується лише 1% держбюджету, і на кожен гектар земельної площі фермер щороку отримує 5,9 євро державної допомоги [7].

Отже, сучасне становище сільськогосподарських підприємств пов'язане з високим рівнем податкового навантаження, сформованого ПДВ, що спричинює занепад економічних показників підприємств даної галузі. Сільськогосподарські виробники використовують спрощену систему оподаткування, але цього недостатньо. Проте така ситуація відповідає європейським нормам, адже в дечому забезпечує структурну рівновагу між галузями. Проте і державна підтримка в ЄС має інший рівень, ніж в Україні. На нашу думку, неможливо забезпечити рівність між галузями встановленням ПДВ, адже розмір цього податку залежить від обсягів операцій, а не особливостей галузі. Доцільною є розробка нового інструментарію системи оподаткування сільськогосподарських підприємств з урахуванням специфіки агровиробництва і використання спеціальних занижених ставок ПДВ.

Список використаних джерел:

1. Товарна структура зовнішньої торгівлі з країнами ЄС у I півріччі 2020 року. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2020/zd/tsztt_ES/tsztt_ES_u/tsztt_ES_6_20_u.htm. (дата звернення: 12.10.2020).
2. Методичні рекомендації для платників єдиного податку четвертої групи (юридичні особи). Головне управління ДФС у Дніпропетровській області. Дніпро. 2019. 27 с.
3. Сільське господарство України за 2019 рік: статистичний збірник. Державна служба статистики України. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2020/zb/09/zb_sg_Ukr_2019.pdf. (дата звернення: 12.10.2020).
4. Про державне регулювання виробництва і обігу спирту етилового, коньячного і плодового, алкогольних напоїв, тютюнових виробів та пального. Закон України № 481/95-ВР від 19.12.1995. Редакція від 16.10.2020. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/481/95-%D0%B2%D1%80#n498>. (дата звернення: 12.10.2020).
5. Директива Ради 2006/112/ЄС про спільну систему податку на додану вартість. Офіційний вебпортал парламенту України. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_928#Text. (дата звернення: 12.10.2020).
6. Сидоренко Р.В. Оподаткування діяльності сільськогосподарських підприємств: сучасний стан та перспективи. *Причорноморські економічні студії*. 2016. Вип. 12(2). С. 173-176.
7. Пономарьов С. Державна підтримка чи її імітація? *Агробізнес Сьогодні*. URL: <http://agro-business.com.ua/agro/podiia/item/12077-derzhavna-pidtrymka-chy-ii-imitatsiia.html>. (дата звернення: 12.10.2020).